

**FREDENSBORG
KOMMUNE**

Pædagogisk Læreplan for dagtilbud i Fredensborg Kommune 2020/2021

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
Indledning	3
2.0 Det fælles pædagogiske grundlag	4
2.1 Børnesyn	4
2.2 Dannelse og børneperspektiv	4
2.3 Leg.....	5
2.4 Læring	6
2.5 Børnefællesskaber	6
2.6 Pædagogisk læringsmiljø.....	7
2.7 Samarbejde med forældre om børns læring	7
2.8 Børn i udsatte positioner	8
3.0 Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	9
3.1 Inddragelse af lokalsamfundet	9
3.2 Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	9
4.0 De seks læreplanstemaer	10
Alsidig personlig udvikling	10
Social udvikling	11
Kommunikation og sprog	12
Krop, sanser og bevægelse	14
Natur, udeliv og science	15
Kultur, æstetik og fællesskab	16
5.0 Sammenhæng til børnehaveklassen	17
6.0 Evaluering	17
7.0. Skema til handling	18

Indledning

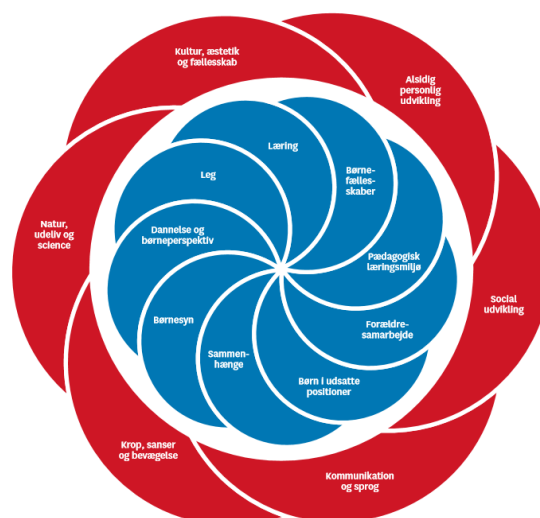
De første år af barnets liv er af afgørende betydning for, hvordan tilværelsen kommer til at forme sig. Derfor er vi i Fredensborg Kommune optaget af at sikre et godt og trygt børneliv i kommunens dagtilbud.

Forskning peger på, at velfungerende samspil og relationer mellem børn og voksne, er helt afgørende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Det fordrer fagligt dygtige medarbejdere, men også medarbejdere, som er i besiddelse af personlige egenskaber, som gør dem i stand til at indgå i udviklende samspil med børnene. Derfor arbejdes der systematisk med refleksion og evaluering af de pædagogiske læringsmiljøer, så det pædagogiske personale løbende justerer og kvalificerer miljøer, som understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Det er lovpligtigt i Danmark, at alle dagtilbud arbejder med Den Styrkede Pædagogiske Læreplan. I Fredensborg Kommune skal alle medarbejdere i kommunale, pulje- og selvejende dagtilbud på kompetenceforløb, som led i implementeringen af Den Styrkede Pædagogiske Læreplan. Det betyder, at alle medarbejdere bliver klædt på til arbejdet med elementerne i læreplanen.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde. Materialet fungerer således som et arbejdsblad for det pædagogiske personale og skal afspejle dagtilbuddets pædagogiske praksis. For at læreplanen bliver dynamisk, og med et lokalt præg, skal materialet "Skema til handling" (se afsnit 7) anvendes kontinuerligt. De enkelte emner/temaer i læreplanen skal herigennem omsættes til pædagogiske praksis, og vedlægges til nærværende læreplan. Én gang om året føres der pædagogiske tilsyn i dagtilbuddet, her vil den pædagogiske konsulent se på, om der er overensstemmelse mellem den pædagogiske læreplan og praksis.

2.0 Det fælles pædagogiske grundlag

Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som er kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Nogle af elementerne vil være mere gennemgående end andre, eksempelvis vil børnesynet altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som eksempelvis forældresamarbejdet og arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen vil være mere til stede i nogle sammenhænge end i andre.

2.1 Børnesyn

At være barn har værdi i sig selv. Alt pædagogisk arbejde skal tage afsæt i, at børn har ret til at lege og blive inviteret til medbestemmelse. Dagtilbuddene er ligeledes forpligtede til at tage udgangspunkt i børnenes perspektiver, når læringsmiljøer skabes. Den børneinitierede leg skal fremmes af det pædagogiske personale, som skal værne om børnenes initiativ, fantasi og virkelyst.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan skabe et læringsmiljø med afsæt i barnets perspektiv, initiativ og fantasi:

“En voksen sidder på gulvet sammen med et barn. Barnet tager en dukke og siger “sove”. Den voksne siger: “Skal dukken sove, ligesom lillebror?” Drengen viser med sit kropssprog, at det skal dukken. Sammen går de hen til dukkerne. Den voksne: “Vi kan lægge et tæppe i dukkesengen, så dukken ligger godt”. Sammen lægger de et tæppe hen over dukken. Den voksne benævner, hvad hun gør, og hvad barnet gør. Barnet tager pegefingeren til munden og siger “shh”. De skiftes til at sige “shh” og er i nærværende samspil omkring dukken”.

2.2 Dannelse og børneperspektiv

Dannelse, ligestilling og demokrati skal indtænkes i den daglige pædagogiske praksis, så børnene oplever at medvirke i og have indflydelse på udformningen af dagligdagen, og de aktiviteter vi igangsætter i dagtilbuddet. Indholdet skal være meningsfuldt for børnene, det skal udfordre og give barnet måder at handle på. Indholdet skal endvidere give plads til, at barnet kan være medskabere af egen læring og deltagelse.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan igangsætte aktiviteter, så indholdet er meningsfuldt for børnene:

"Jeg har taget modellervoks frem på bordet. Et af børnene begynder at kigge nysgerrigt på bordet, hvor jeg så småt er begyndt at rulle kugler med voks. Barnet sætter sig ved bordet og spørger, hvad det er jeg laver. Barnet synes at kuglerne ligner planeterne, og sammen ruller vi flere og flere kugler. Vi laver solen og de andre planeter, ruller planetbanerne ud af voks, og det bliver større og større på bordet. Der kommer flere børn til, og vi er i gang med at rulle/bygge et stort solsystem på bordet ud af hjemmelavet voks. Der er en stor gruppe børn, som har samlet sig ved bordet, og vi taler om navne og hvordan planeterne ruller. Der sker en livlig dialog ved bordet og alle deltager. Interessen fortsætter i de efterfølgende dage. Sammen med børnene undersøger vi efterfølgende mange facts omkring solsystem og planeterne, vi leger med bolde og farvelægger planeter. I fælleskab med børnene fortsætter interessen omkring emnet som børnene skaber kreative lege omkring".

2.3 Leg

Det pædagogiske personale har ansvar for at have opmærksomhed på, hvordan legefællesskaber blandt børnene udvikler sig. Børns spontane og selvorganiserede lege skal både anerkendes og respekteres og gives betydelig plads i hverdagen i dagtilbuddene. Det pædagogiske personale skal løbende vurdere, hvornår det er nødvendigt at rammesætte legen, så alle børnene trives, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en positiv oplevelse af at være med.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan rammesætte legen, så børnene får en plads i legefællesskabet og har en positiv oplevelse ved at være med:

"Bagerbutik"

Et 3-årigt barn sidder alene i sandkassen med en skovl. En voksen sætter sig ved barnet og spørger, om hun må købe noget af hans mad.

Efter et stykke tid med denne leg gør den voksne barnet opmærksom på, at andre børn i sandkassen også laver kager, og hun spørger: 'Tror du også, de sælger noget?'

Barnet nikker, og den voksne siger: 'Kom, så skal vi købe!' Legen udvikler sig, og barnet, som først sad alene, er nu med til at købe kager i de andre børns butik.

2.4 Læring

Læring skal forstås bredt og tillægges lige stor værdi, uanset om der er tale om en garderobesituation, vask af hænder, kreative aktiviteter mv. Det pædagogiske personale har ansvaret for, at de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor leg og læring bliver en del af overgangen fra en aktivitet til en anden:

På stuen er der to voksne og 12 børn. Børnene er i færd med at samle sig på tæppet. Da alle har sat sig, taler den voksne med børnene om at de om lidt skal på badeværelse, tisse og vaske hænder. De kommer på badeværelset på tur. Den voksne rammesætter aktiviteten og med en legende tilgang siger hun: "Dem som har strømpebukser på, kan gå på badeværelset..." Da alle har været på badeværelset, sætter børnene sig tilbage på tæppet. En efter en nævnes børnenes navne, der skal finde sin bordmakker og sætte sig til bordet. Børnene tager hinanden i hænderne og sætter sig op. Den voksne præsenterer maden, som i dag er jordskokke-suppe med pesto og brød. Dagens to madhjælpere siger værsgo.

2.5 Børnefællesskaber

Det pædagogiske personale har ansvaret for at skabe en balance mellem individ og fællesskab, ligesom de har ansvaret for, at alle børn oplever sig som en del af et fællesskab.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan understøtte børns adgang til leg og børnefællesskaber:

I sandkassen sidder en voksen og fire børn. De bygger små huse af sand. De finder en død regnorm. Et barn som sidder for sig selv spørger: "Hvorfor er den død?" Den voksne siger: "Måske den er blevet kørt over af en cykel, sådan noget sker. Men hvad med om vi begraver den, og finder nogle levende regnorme – har I lyst til at være med til det?". Det vil børnene gerne. Sammen finder de spande og skovle. De går sammen op på "jordbakken". Først begraver de den døde regnorm, og dernæst går de hen og graver efter regnorme. Den voksne sætter sig på knæ foran hullet, hvor børnene graver, og de som ikke graver, ser interesseret til. De finder regnorme, og fordeler dem i de medbragte spande. Børn og voksne er fordybet i aktiviteten og har dialog omkring det de ser.

2.6 Pædagogisk læringsmiljø

Legen og den legende tilgang til læring er udgangspunktet for de læringsprocesser som barnet indgår i. Det pædagogiske personale skal anvende viden og kompetencer til at skabe pædagogiske læringsmiljøer med fokus på legen, barnets interesser, undren og nysgerrighed.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Nedenstående case er et eksempel på, hvordan de voksnes opmærksomhed på det enkelte barns interesser, ressourcer og legende tilgang kan understøtte barnets læringsprocesser og mulighed for at deltage i fællesskabet, ved at tage udgangspunkt i barnets perspektiv.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan skabe et pædagogisk læringsmiljø med fokus på legen og barnets interesser:

"De voksne i en børnegruppe var frustrerede over, at der dagligt opstod konflikter med et bestemt barn efter frokost, når hele børnegruppen skulle på legepladsen. Barnet ville ikke tage overtøj på og ville ikke med udenfor. De voksne var ved at løbe tør for idéer til, hvad de kunne gøre. Gennem børnehavens arbejde med dokumentation af de enkelte børns ressourcer og interesser blev en af de voksne opmærksom på barnets interesse for rumraketter. De voksne aftalte at afprøve en legende tilgang i middagsstunden for at skabe en anden overgang fra måltidet til legepladsen. Frokosten blev derefter afrundet med, at en voksen fortalte børnene, at de om lidt skulle ud til deres rumraket, som ventede ude på legepladsen, men først skulle alle tage deres rumdragter på. Med legen som ramme blev det sjovt for barnet (og de andre børn) at tage tøj på og følges med de andre ud til "rumraketten" på legepladsen, og konflikterne omkring overgangen ophørte".

2.7 Samarbejde med forældre om børns læring

I Fredensborg Kommune er der fokus på at have et godt samarbejde med forældrene om at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Modtagelsen af børn er i vidt omfang tilpasset lokale forhold og behov, men rummer også elementer, som gælder generelt for børns start i dagpleje eller vuggestue i Fredensborg Kommune. I kommunen arbejdes der systematisk på at sikre, at opstarten bliver så tryk en oplevelse som muligt for både børn og deres familier.

Blandt andet vil der før opstart i dagpleje eller vuggestue være mulighed for forældrene og barnet at besøge barnets kommende dagpleje eller vuggestue. Flere steder arrangeres der også hjemmebesøg. Den sundhedsplejerske, der har været tilknyttet familien i barnets første leveår, vil kunne deltage i mødet, hvis det vurderes at være relevant.

Inden barnet skal starte i dagpleje, vuggestue, børnehave, SFO og skole holdes der samtale imellem forældrene og dagtilbuddet/SFO og skole.

Uanset i hvilken forbindelse dagtilbud og forældre samarbejder om at understøtte barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse, er det med udgangspunkt i:

- At anerkende barnet og forældrenes ressourcer og potentialer
- At inddrage forældrene respektfuldt så tidligt som muligt
- At sikre en tydelig forventningsafstemning for samarbejdet

2.8 Børn i udsatte positioner

Dagtilbuddene arbejder med at etablere pædagogiske læringsmiljøer, der tager højde for børn i udsatte positioner. Der arbejdes eksempelvis ud fra "Fredensborg modellen" som skal sikre, at alle børn trives, lærer, udvikles og dannes i dagtilbuddet.

Fredensborg modellen er en støtteindsats, der skal understøtte arbejdet med inkluderende læringsmiljøer i alle dagtilbud. Oplever dagtilbuddet og-/ eller forældrene, at der er udfordringer i forhold til at inkludere et barn i børnefællesskabet, tager den daglige leder kontakt til AKT funktionen (Adfærd, Kontakt og Trivsel) i det enkelte bysamfund. Alt efter den konkrete situation modtager det pædagogiske personale konsultativ vejledning, praktisk pædagogisk vejledning og tværgående indsatser, som kan understøtte det pædagogiske personale i, at justere og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø, så læringsmiljøet favner alle børn.

Eksempel fra praksis, der illustrerer, hvordan man som pædagogisk personale kan understøtte at alle børnene kan være en del af læringsmiljøet:

"Et Barn står alene og kigger rundt. En voksen spørger barnet, om han ikke vil være med til at finde insekter med ham og en gruppe af børn. Det vil han gerne. Sammen går de hen til de store sten ved hegnet. Den voksne siger: "Her plejer at være en masse insekter! Lad os prøve at se om vi kan finde nogle i dag". Den voksne bøjer sig ind over stenen, og skal til at vende den. "1 - 2 - 3" siger den voksne begejstret". Børnene er helt stille og bøjer deres krop ind over stenen. De ser til hvad der kommer frem af insekter. Børnene har dialog om insekterne med den voksne. Børnene skiftes til at lægge dem ned i spanden. Barnet fra tidligere er på vej væk, men den voksne vender sig mod barnet og siger: "(navn) tager du ikke lige den spand med herover, så du kan få nogle insekter ned i?" Barnet kommer hen til den voksne. Den voksne lægger armen om barnet og trækker barnet omsorgsfuldt ind til sig, og nu er barnet tilbage og igen optaget af aktiviteten. Barnet er nu med i dialogen omkring insekterne.

3.0 Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

3.1 Inddragelse af lokalsamfundet

Dagtilbuddene i Fredensborg Kommune inddrager lokalsamfundet i arbejdet med udviklingen af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

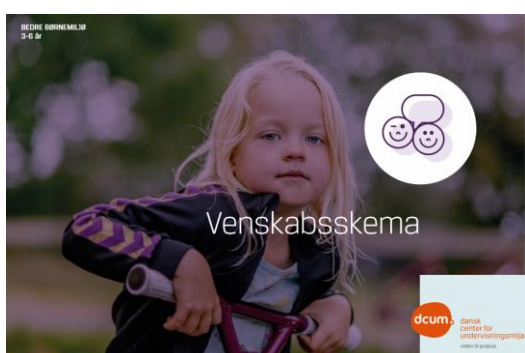
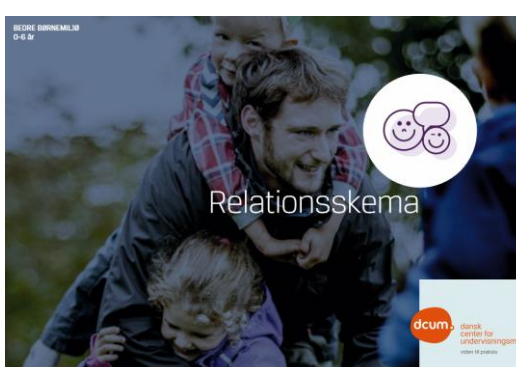
Alle dagtilbud i de enkelte områdeinstitutioner/bysamfund inddrager og etablerer samarbejde med det omgivende samfund. Det kan være med biblioteker, museer, foreninger med fokus på natur og udeliv mv.

3.2 Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Dagtilbuddene i Fredensborg Kommune arbejder med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø som en integreret del af det pædagogiske arbejde med at etablere pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet vurderes løbende i et børneperspektiv, og børnenes oplevelser af børnemiljøet inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Personalet i dagtilbuddet arbejder systematisk med DCUMs værktøjer til at undersøge børnemiljøet: <https://dcum.dk/dagtilbud/vaerktoejer-og-inspiration/vaerktoejskasse-bedre-boernemiljoe>

4.0 De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Med afsæt i *Skema til handling* konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis som illustrerer, hvordan det pædagogiske personale i overgangen fra en aktivitet til en anden skaber læringsmiljøer, hvor de arbejder med de to pædagogiske mål til ”Alsidig personlig udvikling”:

Der er en voksen der bliver på stuen, og er på gulvet for at være i nærværende samspil med de børn der venter på at blive puttet. Den voksne skaber en rolig stemning, så børnene er klar til overgangen. De to andre voksne henter hver et barn ad gangen og går med barnet ud til puslerummet. Dette er gjort for at skabe et pædagogisk læringsmiljø der muliggør nærværende samtale og samvær og samtidig mulighed for at støtte barnet i selv at tage tøj af og på, komme på toilet, selv hente sin dyne og kravle op i krybben. De fleste af vores puslerum er store nok til at der kan være to børn på toilettet ad gangen. Det giver mulighed for at børnene kan spejle sig i og hjælpe hinanden.

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Med afsæt i *Skema til handling* Konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis der illustrerer, hvordan det pædagogiske personale arbejder med de to pædagogiske mål til "Social udvikling" i deres pædagogiske praksis:

"Brandbekæmpere"

4 drenge og en pige leger sammen på børnehavens legeplads. Nogle af drengene beslutter, at de nu vil lege brandmænd. Det bliver svært for pigen at finde en plads i legen. Selvom hun gerne vil være med, kan hverken hun eller drengene se hende i rollen som brandmand, og hun trækker sig ud af legegruppen. Pigen går hen til en pædagog og fortæller, hvad der er sket. Pædagogen foreslår, at de to sammen kan lege brandbekæmpere. Pædagogen og barnet går i gang med en leg, som bliver så sjov, at de 4 andre børn også kommer til. Alle 5 vil gerne være brandbekæmpere og bliver alligevel del af en fælles leg, hvor de slukker ildebrande sammen.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Dette sker gennem nærværende samspil i hverdagens rutiner og aktiviteter som fx Sproggaven. Den vigtigste sproglige udvikling sker gennem børns leg med hinanden. Det er derfor centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Sproggaven

Alle pædagogiske medarbejdere i alle kommunens dagtilbud, arbejder med et særligt koncept for udvidet dialogisk oplæsning *Sproggaven*. Sproggaven er en pædagogisk metode, hvor oplæsningen følges af dialog, leg og forskellige aktiviteter, der motiverer børnene til at lege med sprog og skriftsprog. For de pædagogiske medarbejdere betyder det, mulighed for at fremme, kvalificere og systematisere dagtilbuddenes arbejde med sprog. Sproggaven skal indgå som en aktiv del af arbejdet med sprog og sproglig udvikling i dagtilbuddet.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Med afsæt i Skema til handling konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis der illustrerer, hvordan det pædagogiske personale kan arbejde med de to pædagogiske mål til *Kommunikation og sprog* gennem *Sproggaven*:

Vi læser Guldlok og de tre bjørne. Igennem historien lærer vi et nyt ord "forbavset". Der er et barn som snubler over ordet, og spørger om, hvad det ord betyder? Et andet barn fortæller: "Forbavset er når man ser sådan her ud" og laver en forbavsende mine, som faktisk forklarer, uden ord, hvad "forbavset" er. Nu sidder alle børn og laver "forbavset" ansigter. Mens bogen læses, hører jeg flere børn lege med ordet. Der kommer sætninger som: "Se! Nu er jeg forbavset". Ved eftermiddagsmaden hvor børnene får serveret æbler, er der et barn, som efter at have taget en stor bid af det, råber begejstret: "Se! Mit æble er helt forbavset!". Så gik de andre børn i gang med at spise deres æble og alle prøvede på denne måde, at give deres æble et ansigt. Senere ville børnene spille skuespil om Guldlok. Da vi læste historien igen og kom til ordet "forbavset", var der ikke længere nogen tvivl om, hvad ordet "forbavset" betyder.

Historien om Guldlok og de tre bjørne laver børnene på stuen til deres egen historie. Der er kommet mange tilbagemeldinger fra forældrene om, at historien om Guldlok og de tre bjørne også udspiller sig derhjemme. Dette er på baggrund af de mange gentagelser af historien, og at historien derigennem er blevet levende for børnene.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Med afsæt i *Skema til handling* konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis der illustrerer, hvordan det pædagogiske personale arbejder med de to pædagogiske mål til Krop, sanser og bevægelse

Ved at dele børnene op i de små grupper er der optimal mulighed for nærvær og for at have øre og øje for børnenes spor, som vi prøver at bygge videre på. Et spor er det børnene er optaget af. For at give barnet selvværd og for at de skal vide at de er betydningsfulde, så prøver vi at følge sporene og giver mulighed for leg, bevægelse og ture der relaterer sig til sporene. Vi tager på ture i nærmiljøet, for at få kendskab til området og for at få trænet motorikken med forskellige motoriske udfordringer. Vi som voksne inspirerer og motiverer til en god bevægelseskultur, ved selv at bevæge os og vise glæde ved forskellige aktiviteter som relaterer sig til det som børnene viser interesse for.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Med afsæt i *Skema til handling* konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis der illustrerer, hvordan det pædagogiske personale arbejder med de to pædagogiske mål til Natur, udeliv og science:

En gruppe børn har fundet en død solsort på legepladsen. ”Skal den begravnes?” spørger et af børnene. Pædagogen foreslår, at de kan lave en rådnekasse, så de kan se, hvordan fuglen langsomt forsvinder. Undervejs i forrådnelsesprocessen opfordrer pædagogen børnene til at lugte og se fuglens nedbrydning for at give dem erfaringer med naturens processer.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Med afsæt i *Skema til handling* konkretiserer medarbejderne, hvordan der arbejdes i praksis med de to pædagogiske mål.

Eksempel fra praksis der illustrerer, hvordan det pædagogiske personale arbejder med de to pædagogiske mål til Kultur, æstetik og fællesskab:

Et børnehavebarn har malet et menneske med to munde. En pædagog ser på tegningen og undrer sig over, at barnet har tegnet to munde. Hun spørger: ”Hvorfor har dit barn to munde?”, hvortil barnet svarer: ”Den ene mund er til at kysse med, og den anden er til at skræmme med”. De to munde kommer til udtryk som noget sanseligt og kropsligt og viser, hvad der følelsesmæssigt er på spil for barnet i dets hverdag: Kysse-munden er udtryk for noget behageligt og kærligt, imens skræmmemunden er udtryk for noget ubehageligt og skræmmende. Med et åbent og nysgerrigt blik kan det pædagogiske personale få indblik i barnets oplevelser og følelser, der udtrykkes æstetisk og kropsligt (Kjær, 2017).

5.0 Sammenhæng til børnehaveklassen

I børnenes sidste år af dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til SFO og børnehaveklasse.

Dagtilbud, SFO og skole tilrettelægger lokalt et pædagogisk læringsmiljø, som sikrer kontinuitet og genkendelighed i overgangen fra børnehave til SFO og skole.

Der bygges videre på den læring børnene har med sig. Blandt andet ved at skabe lige deltagelsesmuligheder for alle børn og have særlig opmærksomhed på fællesskaber, relationer, leg, sprog og trivsel.

Beskriv kort (max 4 linjer) hvordan arbejdet med overgange organiseres og praktiseres i dagtilbuddet:

6.0 Evaluering

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive (max 4 linjer) jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive (max 4 linjer), hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

7.0. Skema til handling

Skema til handling nærværende samspil i lyset af den styrkede pædagogiske læreplan	
Navn: _____ Dato: _____	
Stilling: _____ Dagtilbud: _____	
<i>Nærværende skema er et refleksions- og evalueringsredskab til det pædagogiske personale i dagtilbuddene, som skal kaste lys over dagtilbuddets læringsmiljø, og hermed de voksnes refleksion, sprogbrug og handling i forhold til at sikre løbende og systematisk udvikling af det pædagogiske arbejde.</i>	
Trin 1: Planlægning	
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad er udfordringen som jeg/vi vil sætte fokus på?	
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad ønsker jeg/vi at opnå?	
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad kræver det af forberedelse?	

Trin 2: Eksperimentet/aktion

- **Hvad gjorde jeg/vi?**

Trin 3: Hvad erfarede jeg/vi

- **Beskriv kort, to-tre praksisfortællinger hvoraf det fremgår, hvordan aktionen KONKRET har udviklet henholdsvis**
  - (1) jeres praksis/læringsmiljøet
  - (2) voksen-barn samspillet
  - (3) åbenhed for børns perspektiver og deres deltagelsesmuligheder?
- **(skriv fx på bagsiden eller på iPad)**

Trin 4: Opfølgning

- **Hvad overraskede mig/os mest i processen?**
- **Hvilke faldgruber skal jeg/vi fremover være opmærksomme på?**

- **Hvad kunne bedste næste skridt være i forhold til at videreudvikle dette fokus?**

FREDENSBORG
KOMMUNE

Fredensborg Kommune
Rådhus, Egevangen 3B

Telefon 72 56 50 00
fredensborg@fredensborg.dk
fredensborg.dk